

*Мартиненко В.В.
доктор філософії (екологія)
старший науковий співробітник
відділу охорони ландшафтів, збереження
біорізноманіття і природоохорони
Інститут агроекології і природокористування
Національної академії аграрних наук України
martinenko.vasil@ukr.net*

ПРИРОДНИЙ ЗАПОВІДНИК «ДРЕВЛЯНСЬКИЙ» ЯК ПЕРСПЕКТИВНА ЧАСТИНА СТВОРЕННЯ БІОСФЕРНОГО РЕЗЕРВАТУ

Сучасні глобальні виклики, пов'язані зі зміною клімату, зростанням антропогенного навантаження та деградацією природних екосистем, зумовлюють необхідність пошуку нових форм охорони довкілля, які поєднували б завдання збереження біорізноманіття та забезпечення сталого розвитку територій. У цьому контексті особливої актуальності набуває створення біосферних резерватів, що є складовою міжнародної програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера». Біосферні резервати поєднують у собі природоохоронні, науково-дослідні та соціально-економічні функції, спрямовані на гармонізацію відносин людини і природи.

Важливим кроком у цьому напрямі є залучення природних заповідників України до формування біосферних резерватів. Серед таких територій чільне місце посідає природний заповідник «Древлянський», розташований у північній частині Житомирської області на теренах історичного Полісся.

Особливе значення «Древлянського» полягає у збереженні біорізноманіття Полісся, яке вважається одним із найбільш унікальних природних регіонів Східної Європи. Тут зосереджено численні рідкісні та зникаючі види рослин і тварин, занесені до Червоної книги України та Європейського червоного списку. Зокрема, охороняються сфагнові болота, які виконують важливу функцію депонування вуглецю та регулювання гідрологічного режиму. Серед фауни заповідника трапляються рись євразійська, ведмідь бурий, чорний лелека, зміїд, а також рідкісні види кажанів. Значна частина території зазнала впливу Чорнобильської катастрофи, однак саме ця обставина сприяла збереженню великих площ дикої природи через обмеження господарської діяльності.

У перспективі «Древлянський» має всі необхідні передумови для інтеграції у світову мережу біосферних резерватів. По-перше, територія відповідає міжнародним критеріям репрезентативності та цілісності природних комплексів. По-друге, вона має значний науковий потенціал, адже тут можна проводити довгострокові дослідження екосистем, вивчати процеси природної сукцесії, відновлення біорізноманіття після радіоактивного забруднення, вплив кліматичних змін на ліси та болота Полісся. По-третє, заповідник відіграє важливу роль у розвитку екологічної освіти та просвіти місцевого населення, оскільки формує екологічну свідомість і популяризує ідеї сталого природокористування.

Важливим аргументом на користь створення біосферного резервату є можливість комплексного поєднання охорони природи із соціально-економічними потребами регіону. Навколо заповідника існують значні території традиційного природокористування, що можуть бути включені до буферної та перехідної зон біосферного резервату. Це відкриває перспективи для розвитку екологічного туризму, органічного сільського господарства, підтримки традиційних промислів та ремесел місцевих громад. Такий підхід не лише забезпечить збереження унікальних природних цінностей, але й сприятиме економічній стабільності регіону.

Варто підкреслити, що в Україні вже існують успішні приклади функціонування біосферних резерватів – Карпатський, Чорноморський, Асканія-Нова, а також Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник. Досвід їх діяльності підтверджує, що поєднання природоохоронних, наукових і соціально-економічних завдань дає змогу досягати високих результатів у збереженні природи та розвитку територій. «Древлянський» може стати логічним продовженням цієї практики, репрезентуючи унікальну частину українського Полісся у міжнародній мережі біосферних резерватів.

Таким чином, природний заповідник «Древлянський» є надзвичайно перспективною територією для створення біосферного резервату. Він поєднує у собі унікальні екологічні характеристики, високий рівень біорізноманіття, важливе наукове та освітнє значення. Його інтеграція у світову мережу ЮНЕСКО сприятиме збереженню природної спадщини України, розвитку міжнародного наукового співробітництва та гармонізації відносин між людиною і природою. Створення біосферного резервату на основі «Древлянського» стане вагомим внеском у формування стратегії сталого розвитку як на національному, так і на глобальному рівні.